

سرشناسه : جعفر نژاد قمی، عین الله، ۱۳۳۹ -
 عنوان و نام پدیدآور : برنامه نویسی با زبان پایتون / مولفان عین الله جعفر نژاد قمی، محمد جعفر نژاد قمی
 وضعیت ویراست : [ویراست پنجم]
 مشخصات نشر : بابل: علوم رایانه، ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ۳۸۰ ص: مصور، جدول.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۵-۱۸۶-۸
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : وازده نامه
 یادداشت : کتابنامه: ص. [۳۸۰].
 موضوع : پایتون (زبان برنامه نویسی کامپیوتر): Python (Computer program language)
 موضوع : زبان های نوشتاری (کامپیوتر): Scripting languages (Computer Science)
 شناسه افزوده : جعفر نژاد قمی، محمد، ۱۳۶۷
 رده بندی کنگره : QAY۶/۷۳
 رده بندی دیویی : ۰۰۵/۱۳۳
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۹۵۸۶۴۲
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ی مولف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

www.olomrayaneh.net
 بابل، صندوق پستی ۸۹۱-۴۷۱۳۵

تلفن: ۰۱۱-۲۲۳۶۰۷۷۲

علوم رایانه

ویراست پنجم

کتابخانه مرکز پژوهش های شورای اسلامی کلاسنگر

برنامه نویسی با زبان پایتون
 تألیف: دکتر عین الله جعفر نژاد قمی - مهندس محمد جعفر نژاد قمی
 چاپ دوم

تابستان ۱۴۰۲

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۲۰۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: چاپ دیجیتال میلاد بابل

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۵-۱۸۶-۸

نشانی: بابل، خیابان شریعتی، مجتمع میلاد، واحد ۱۷

حروفچینی و صفحه آرایی : علوم رایانه

شماره ثبت: ۵۰۹

تاریخ: ۱۴۰۲/۱۱/۱۴

تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید، نبش وحید نظری، شماره ۱۴۲ - تلفکس: ۰۲۲۰-۶۶۴۰۰۱۴۴-۶۶۴۰۰۱۴۴

فهرست مطالب

فصل چهارم : سازمان‌دهی و پردازش داده‌ها با آرایه‌ها

- ۱-۴. سازمان‌دهی داده‌ها با آرایه ۸۹
- ۲-۴. آرایه‌ها و کتابخانه‌ی numpy ۹۱
- ۳-۴. آرایه‌های یک‌بعدی ۹۲
- ۴-۴. آرایه‌های دو‌بعدی ۱۰۴
- ۵-۴. معرفی چند متد از کلاس numpy ۱۱۲
- ۶-۴. پرسش‌ها ۱۱۸
- ۷-۴. مسأله‌ها ۱۱۸
- ۸-۴. پروژه‌ی برنامه‌نویسی ۱۱۹

فصل پنجم : پردازش لیست‌ها و تاپل‌ها

- ۱-۵. لیست‌ها ۱۲۰
- ۲-۵. انجام اعمال روی لیست ۱۲۱
- ۳-۵. لیست‌های دو‌بعدی ۱۳۲
- ۴-۵. لیست‌های دو‌بعدی با طول سطرهای متفاوت ۱۳۷
- ۵-۵. تاپل‌ها (چندتایی‌ها) ۱۳۹
- ۶-۵. پرسش‌ها ۱۴۶
- ۷-۵. برنامه‌نویسی ۱۴۶

فصل ششم: پردازش رشته‌ها، دیکشنری‌ها و مجموعه‌ها

- ۱-۶. رشته‌ها ۱۴۷
- ۲-۶. دیکشنری‌ها ۱۵۶
- ۳-۶. مجموعه‌ها ۱۶۵
- ۴-۶. پرسش‌ها ۱۷۱
- ۵-۶. برنامه‌نویسی ۱۷۱

فصل هفتم: کلاس‌ها، وراثت، چندریختی و اداره‌کردن استثناها

- ۱-۷. مفهوم تفکر شیء‌گرایی ۱۷۲
- ۲-۷. مزایای برنامه‌نویسی شیء‌گرا ۱۷۴
- ۳-۷. کلاس و شیء ۱۷۵
- ۴-۷. ایجاد کلاس و اشیاء در پایتون ۱۷۶
- ۵-۷. اعضای عمومی و اختصاصی کلاس ۱۸۳
- ۶-۷. لیستی از اشیاء ۱۸۷
- ۷-۷. وراثت کلاس‌ها: انواع و فواید ۱۹۱

فصل اول : مقدمات و ساختار برنامه در پایتون

- ۱-۱. ویژگی‌های زبان پایتون ۷
- ۲-۱. نصب و اجرای پایتون ۸
- ۳-۱. اجزای تشکیل‌دهنده‌ی برنامه پایتون ۹
- ۴-۱. مفهوم شناسه و متغیر ۱۱
- ۵-۱. انواع داده‌ها ۱۳
- ۶-۱. عملگرها ۲۱
- ۷-۱. تقدم عملگرها ۲۵
- ۸-۱. ساختار برنامه در پایتون ۲۶
- ۹-۱. دریافت، پردازش و نمایش داده‌ها ۳۰
- ۱۰-۱. تبدیل مبنای اعداد ۳۸
- ۱۱-۱. انواع خطاها ۴۰
- ۱۲-۱. پرسش‌ها ۴۲
- ۱۳-۱. برنامه‌نویسی ۴۲

فصل دوم : ساختارهای کنترلی

- ۱-۲. ساختارهای تصمیم‌گیری یا شرطی ۴۳
- ۲-۲. ساختارهای تکرار ۴۹
- ۳-۲. پرسش‌ها ۶۰
- ۴-۲. برنامه‌نویسی ۶۰

فصل سوم : توابع و ماژول‌ها

- ۱-۳. چرا از توابع استفاده کنیم؟ ۶۱
- ۲-۳. انواع توابع ۶۲
- ۳-۳. معرفی چند تابع کتابخانه‌ای ۶۲
- ۴-۳. چگونه تابع بنویسیم ۶۴
- ۵-۳. جنبه‌های مختلف تابع ۶۵
- ۶-۳. تابع چگونه کار می‌کند؟ ۶۶
- ۷-۳. ترکیب روش‌های ارسال پارامترها ۷۹
- ۸-۳. تابع بی‌نام ۸۰
- ۹-۳. متغیرهای محلی و سراسری ۸۱
- ۱۰-۳. توابع بازگشتی ۸۴
- ۱۱-۳. ماژول‌ها ۸۶
- ۱۲-۳. پرسش‌ها ۸۸
- ۱۳-۳. برنامه‌نویسی ۸۸

۸-۷. چندریختی، انقیاد یوئای مندها و باز تعریف عملگرها ۱۹۸

۹-۷. کلاس Exception برای اداره‌ی استثنا ۲۰۲

۱۰-۷. مقدمه‌ای بر استثناها ۲۰۲

۱۱-۷. انواع استثناها ۲۰۲

۱۲-۷. اداره کردن استثناها ۲۰۳

۱۳-۷. استثناهایی که کاربر تعریف می‌کند ۲۰۵

۱۴-۷. پرسش‌ها ۲۰۷

۱۵-۷. برنامه‌نویسی ۲۰۷

فصل هشتم: پردازش فایل‌ها و ماندگاری داده‌ها

۱-۸. پردازش فایل ۲۰۸

۲-۸. انواع فایل‌ها ۲۰۹

۳-۸. باز کردن و بستن فایل ۲۱۰

۴-۸. ورودی و خروجی رشته‌ها در فایل ۲۱۱

۵-۸. اعمال سیستم عامل روی فایل ۲۱۶

۶-۸. ذخیره و بازیابی اشیاء ۲۱۷

۷-۸. اشاره گر فایل و تغییر آن ۲۱۹

۸-۸. مدیریت حیطه ۲۲۶

۹-۸. پرسش‌ها ۲۳۰

۱۰-۸. برنامه‌نویسی ۲۳۰

فصل نهم: طراحی واسط کاربری و گرافیک در پایتون

۱-۹. نکات طراحی واسط کاربری ۲۳۱

۲-۹. برنامه‌های معمولی در مقایسه با واسط کاربری گرافیکی ۲۳۱

۳-۹. ماژول tkinter ۲۳۲

۴-۹. کلاس Tk ۲۳۴

۵-۹. کنترل Label (برچسب) ۲۳۵

۶-۹. کنترل Button (دکمه) ۲۳۷

۷-۹. رویدادها و انقیادها ۲۳۹

۸-۹. کنترل Frame ۲۴۴

۹-۹. کنترل Entry ۲۴۵

۱۰-۹. مدیریت هندسه‌ی گرید (grid) ۲۴۶

۱۱-۹. کنترل Checkbutton ۲۴۷

۱۲-۹. کنترل ListBox ۲۴۹

۱۳-۹. کنترل Scrollbar ۲۵۰

۱۴-۹. کنترل Radiobutton ۲۵۱

۱۵-۹. کنترل Menu ۲۵۲

۱۶-۹. گرافیک در پایتون ۲۵۴

۱۷-۹. رسم مستطیل و مربع ۲۵۸

۱۸-۹. رسم بیضی و دایره ۲۵۸

۱۹-۹. قطاع (کمان) ۲۰۰

۲۰-۹. رسم چندضلعی ۲۰۱

۲۱-۹. نوشتن متن در حالت گرافیکی ۲۰۲

۲۲-۹. ایجاد تصویرهای بستگشت ۲۰۳

۲۳-۹. نمایش تصویر گرافیکی ۲۰۴

۲۴-۹. پرسش‌ها ۲۰۷

۲۵-۹. برنامه‌نویسی ۲۰۷

فصل دهم: برنامه‌نویسی همروند و چندریختی

۱-۱۰. همروندی و نوازی ۲۰۸

۲-۱۰. همروندی در سیستم‌های لایسوزی ۲۰۹

۳-۱۰. رویکردهای همروندی ۲۱۰

۴-۱۰. ماژول threading برای مدیوت چندریختی ۲۱۱

۵-۱۰. ارسال پارامترها به نخ‌ها ۲۱۶

۶-۱۰. تأخیر در اجرای نخ ۲۱۷

۷-۱۰. دسترسی نخ‌ها به منابع مشترک ۲۱۹

۸-۱۰. همگام‌سازی نخ‌ها از طریق کلاس Lock ۲۲۶

۹-۱۰. همگام‌سازی نخ‌ها با سمافورها ۲۳۰

۱۰-۱۰. همگام‌سازی با کلاس Event ۲۳۰

۱۱-۱۰. همگام‌سازی نخ‌ها با کلاس Condition ۲۳۱

۱۲-۱۰. پردازش فرآیندها ۲۳۱

۱۳-۱۰. پرسش‌ها ۲۳۰

۱۴-۱۰. برنامه‌نویسی ۲۳۰

فصل یازدهم: پایتون و شبکه

۱-۱۱. اجرای برنامه‌های پایتون در خط نوبت ۲۳۱

۲-۱۱. ماژول socket ۲۳۱

۳-۱۱. پرسش‌ها ۲۳۰

۴-۱۱. برنامه‌نویسی ۲۳۰

فصل دوازدهم: کار کردن با فایل‌های اکسل

۱-۱۲. کتابخانه‌ی Pandas ۲۳۱

۲-۱۲. نصب Pandas ۲۳۱

۳-۱۲. نصب openpyxl ۲۳۱

۴-۱۲. فایل اکسل نمونه ۲۳۱

۵-۱۲. دستیابی به سطرها و ستون‌های خاص ۲۳۱

۶-۱۲. نوشتن داده‌ها در فایل اکسل ۲۳۱

۷-۱۲. ذخیره فایل اکسل در چند صفحه ۲۳۱

۸-۱۲. خواندن ستون‌های خاصی از فایل اکسل ۲۳۱

۹-۱۲. بازیابی سطرهای خاصی از فایل اکسل ۲۳۱

۱۰-۱۲. انجام تغییرات در فایل اکسل با پایتون ۲۳۱

۱۱-۱۲. اضافه کردن رکورد به ابتدای فایل ۲۳۱

فهرست مطالب ۵

۱۴-۱۳. جدول بندی خروجی با مازول prettytable .. ۳۶۱
 ۱۳-۱۵. انتقال اطلاعات از یک جدول به جدول دیگر ۳۶۲
 ۱۳-۱۶. به روز رسانی داده های جدول ۳۶۴
 ۱۳-۱۷. حذف رکوردها از جدول ۳۶۵
 ۱۳-۱۸. پیوند دادن بین جدول ها ۳۶۶
 ۱۳-۱۹. پایگاه داده ی SQLite در پایتون ۳۶۷
 ۱۳-۲۰. نصب SQLite ۳۶۹
 ۱۳-۲۱. اتصال پایتون با SQLite ۳۶۹
 ۱۳-۲۲. پرسش ها ۳۷۱
 ۱۳-۲۳. برنامه نویسی ۳۷۱

پیوست: نصب و اجرای پایتون

پ-۱. مراحل نصب پایتون ۳۷۲
 پ-۲. اجرای پایتون ۳۷۴
 پ-۳. برنامه نویسی در پایتون ۳۷۶
 واژه نامه ۳۷۸
 منابع و مآخذ ۳۸۰

۱۳-۲۴. استفاده کردن متون جدید به فائل اکسل در پایتون ۳۲۱
 ۱۳-۲۴. پرسش ها ۳۲۲
 ۱۳-۲۴. برنامه نویسی ۳۲۲

فصل سیزدهم: پایگاه داده در پایتون

۱-۱۳. منابع ذخیره و بازیابی اطلاعات ۳۲۳
 ۲-۱۳. سیستم های مدیریت پایگاه داده ۳۲۵
 ۳-۱۳. معرفی MySQL ۳۲۵
 ۴-۱۳. نیازمندی های فنی فصل ۳۲۹
 ۵-۱۳. نکات طراحی پایگاه داده ۳۳۰
 ۶-۱۳. معرفی پایگاه داده ی نمونه ۳۳۲
 ۷-۱۳. مفاهیم پرس و جو در MySQL ۳۳۴
 ۸-۱۳. عملگرها در SQL ۳۳۶
 ۹-۱۳. MySQL در پایتون ۳۳۹
 ۱۰-۱۳. ایجاد و مدیریت پایگاه داده ۳۴۱
 ۱۱-۱۳. ایجاد و اصلاح جدول ها در پایگاه داده ۳۴۳
 ۱۲-۱۳. ورود داده ها به جدول ۳۵۰
 ۱۳-۱۳. بازیابی داده ها از جدول ۳۵۵

منتشر شد

